

СОФИМЕНКО
Тетяна Іванівна –
академік НАН України,
президент Державної навчально-
наукової установи «Академія
фінансового управління»
Міністерства фінансів України

АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА ЗАВДАННЯ СЬОГОДЕННЯ

До 30-річчя створення установи

Статтю присвячено деяким підсумкам 30-літньої діяльності Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління», яка результатами своїх наукових досліджень та їх впровадженням у суспільну практику постійно підтверджує лідерські позиції в удосконаленні системи управління державними фінансами України.

Перший етап в історії Академії фінансового управління пов'язаний зі створенням Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.06.1993 № 424 (зі змінами, внесені згідно з постановою КМУ № 596 від 29.08.1994) з метою організації проведення наукових досліджень та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій з питань фінансово-бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики держави в умовах незалежності України. Інститут був першою науковою установою в країні у сфері фінансової політики держави, а також центром підготовки наукових кадрів для фінансової системи за спеціальністю «фінанси, грошовий обіг і кредит».

Ініціатором створення Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України був перший Міністр фінансів незалежної України, заслужений економіст України, професор Григорій Олександрович П'ятаченко.

Саме у цей період активно відбувалися процеси інтеграції України до системи міжнародних фінансових організацій. У червні 1992 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій».

Підписання Г.О. П'ятаченком Угоди з Міжнародним валютним фондом відбулося 3 вересня 1992 р. у Вашингтоні (США). Україна тоді стала 168-ю державою — членом Фонду, що від-

крило їй шлях до Міжнародного банку реконструкції та розвитку. А незабаром Україна отримала статус члена Європейського банку реконструкції та розвитку. Протягом 1992—1994 рр. Григорій Олександрович П'ятаченко представляв нашу державу як керуючий від України в МВФ. Завдяки його виступам на щорічних зборах Фонду інтерес міжнародних фінансових організацій до нашої країни значно зріс. Визнаний фахівець у галузі фінансів, людина з активною громадянською позицією, справжній патріот української держави, Григорій Олександрович зробив вагомий внесок у вирішення питань співробітництва нашої країни з цими інституціями.

Під керівництвом Григорія Олександровича П'ятаченка Науково-дослідний фінансовий інститут став головною установою з координації науково-дослідних робіт у системі Міністерства фінансів. На той час одним з основних завдань українського державотворення було розроблення засад національної фінансової політики та закладення підвалин власної фінансової системи. Перебуваючи на посаді директора Інституту, Григорій Олександрович особисто сприяв проведенню в Києві Міжнародної конференції з вивчення світового досвіду здійснення грошових реформ, до участі в якій було запрошено представників відповідних фахових структур США, Канади, Німеччини та інших країн. Конференція пройшла на високому рівні, і, як підсумок, було підготовлено відповідні рекомендації для розгляду Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України. На початку вересня 1996 р. в Україні було здійснено грошову реформу.

У науковому доробку провідного фінансиста й відомого державного діяча професора Г.О. П'ятаченка — формування концептуально-системного підходу до дослідження проблем, пов'язаних з підвищенням ролі та престижу Міністерства фінансів України. Широко відомі його наукові праці з історії фінансів України, історії розвитку української фінансової думки. Окремо слід згадати фундаментальну монографію Г.О. П'ятаченка «Становлення

Директор-розпорядник Міжнародного валютного фонду Мішель Камдессю вітає Міністра фінансів України Григорія П'ятаченка зі вступом України до цієї організації. Штаб-квартира МВФ, Вашингтон, 3 вересня 1992 р.

та розвиток фінансів України. 1917—2003», написану у співавторстві з Л.В. Кухарець, у якій детально проаналізовано історичні періоди трансформації української державності та фінансової системи.

Багато уваги Григорій Олександрович приділяв підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації, підвищенню кваліфікації державних службовців, зокрема працівників Міністерства фінансів України, інших центральних органів виконавчої влади, та співробітників закладів вищої освіти й наукових установ країни. Його вихованці працювали і працюють на відповідальних посадах у міністерствах, центральних органах виконавчої влади, фінансових органах регіонального управління та місцевого самоврядування.

Григорія Олександровича П'ятаченка (22.03.1932—27.03.2022) по праву можна вважати фундатором прикладної фінансової науки у сфері державних фінансів в Україні.

На сьогодні колектив Академії фінансового управління є одним з визнаних лідерів у проведенні системних досліджень у сфері державних фінансів України. Академія забезпечує інтеграцію в єдиному комплексі наукових досліджень, наукової фінансово-економічної

експертизи, впровадження результатів досліджень у практичну площину державного управління, надання освітніх послуг у галузі вищої освіти з метою підвищення кваліфікації кадрів, підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру та докторантуру згідно з державним замовленням Міністерства фінансів України. Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти акредитовано освітньо-наукові програми підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Відповідно до Порядку організації та координації роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 777, Академія має статус одного з двох екзаменаційних центрів у країні для проведення іспиту (здійснення підсумкового контролю знань) відповідальних працівників, а також працівників, залучених до проведення фінансового моніторингу.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 № 768 Академію віднесено до першої класифікаційної групи наукових установ; включено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави (свідоцтво від 05.12.2019 № 02798, свідоцтво від 09.01.2023 № 03157, серія ДР), та до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції. Академія є засновником і видавцем провідного в Україні науково-теоретичного та інформаційно-практичного журналу у сфері фінансових досліджень «Фінанси України». Це видання, що виходить з 1995 р., внесено до Переліку наукових фахових видань України, воно індексується в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus ICI World of Journals, Google Scholar, Research Bible. Академія є також засновником і видавцем наукового збірника Науково-дослідного фінансового інституту «Наукові праці НДФІ» (входить до Переліку наукових фахових видань України,

індексується в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus ICI World of Journals, Google Scholar, Research Bible).

Початком якісно нового етапу розвитку та визнанням наукових і практичних здобутків Академії стало ухвалення постанови Кабінету Міністрів України «Питання координації діяльності деяких наукових установ» від 23.09.2014 № 473 (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ від 01.09.2021 № 924), ініційованої Міністерством фінансів України та Національною академією наук України, щодо забезпечення НАН України організаційно-методичного керівництва і координації наукової діяльності Академії фінансового управління стосовно розвитку, інтеграції, науково-організаційної координації та підвищення ефективності фундаментальних і прикладних наукових досліджень з найважливіших питань міжнародних фінансів і світової економіки з метою створення інноваційних знань у сфері державних і міжнародних фінансів, розвитку системи управління державними фінансами в умовах євроінтеграційних процесів, розроблення пропозицій щодо внесення відповідних змін до законодавства. Академія організовує та проводить прикладні наукові дослідження у сфері державних і міжнародних фінансів разом з установами НАН України з урахуванням завдань, виконання яких покладено на Міністерство фінансів України.

Це дозволило істотно посилити практичну спрямованість наукових досліджень, забезпечити їх зв'язок з конкретними напрямками вдосконалення управління державними фінансами, зміцнити і значно розширити співробітництво з провідними інститутами НАН України економічного профілю задля спільного вирішення найактуальніших проблем фіскальної та монетарної політики в умовах євроінтеграційних прагнень України, розроблення конкретних рекомендацій щодо протидії загрозам фінансовій безпеці країни у період воєнного стану та забезпечення відновлення національної економіки у повоєнний час.

Науковці Академії брали активну участь у науковому супроводі та науковій експертизі

положень Податкового і Бюджетного кодексів України (з їх наступною імплементацією), Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р, виконанні Плану заходів щодо її реалізації (зокрема, в напрямі нормативно-правового та методологічного забезпечення поліпшення доступу громадськості до інформації з питань бюджету, удосконалення організаційного та методичного забезпечення діяльності громадської ради при Мінфіні; удосконалення національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі у зв'язку зі змінами в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку в державному секторі; проведення моніторингу імплементації національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі; співпраці з Міжнародною федерацією бухгалтерів щодо перекладу міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі та їх оприлюднення; внесення змін до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі; забезпечення бюджетно-податкової консолідації та фіскальної стабілізації; удосконалення нормативно-правової бази оподаткування з урахуванням відповідних директив ЄС; удосконалення управління державним боргом). Результати науково-дослідних робіт Академії фінансового управління впроваджено при розробленні Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р, та Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 415-р.

Результати досліджень, які Академія проводила згідно з тематичними планами науково-дослідних робіт на 2021–2023 рр. (схваленими рішенням Бюро Відділення економіки НАН України), а також досвід участі у розробленні Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, дозволили надати науково обґрунтовані пропозиції до Стратегії реформування системи

управління державними фінансами на 2022–2025 роки.

Науково-дослідні роботи, що виконуються в Академії, сконцентровані на пріоритетних напрямках, які відповідають Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та Плану заходів з її реалізації, Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, таких як:

- управління інституційними змінами в системі державних фінансів; зменшення вразливості системи державних фінансів до негативного впливу зовнішніх факторів; прозорість державних фінансів і суспільна довіра;

- фіскальний простір економічних реформ і забезпечення стійкості державних фінансів; впровадження фіскальних правил та міжнародних стандартів статистики державного боргу в систему управління державними фінансами України; вдосконалення регулювання квазіфіскальних операцій, боргу сектору загального державного управління; бюджетна політика підтримки економічного зростання; місцеві фінанси та регіональний розвиток;

- антикризове регулювання у сфері державних фінансів: розвиток фінансового сектору, стратегія управління державним боргом, оптимізація джерел фінансування дефіциту бюджету, управління ліквідністю державних фінансів, удосконалення методології фінансового обліку, контролю і фінансового моніторингу, фінансова безпека України;

- бюджетно-податкова політика; оптимізація державних видатків; забезпечення модернізації державної соціальної політики та ефективності державних інвестицій; фінансові механізми державно-приватного партнерства та сприяння дерегуляції;

- моделювання, прогнозування та інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління державними фінансами; актуальні аспекти впровадження окремих складових Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки;

- розвиток наукових досліджень відповідно до євроінтеграційного курсу країни: обґрунтування напрямів удосконалення управління

державними фінансами у зв'язку з наданням Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу; імплементація норм управління державними фінансами в ЄС до національного законодавства;

- розвиток наукових досліджень у сфері фінансової безпеки держави; особливості управління державними фінансами в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення економіки України; фіскальна та монетарна безпека національної економіки в контексті реалізації Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року.

Згідно з рішенням засідання Кабінету Міністрів України (протокол № 40 від 24.03.2023, п. 4 «Щодо розроблення Національної стратегії доходів») з метою забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності в період воєнного стану та після його припинення чи скасування, збереження рівня мобілізації доходів у період воєнного стану та посилення їх мобілізації після його припинення чи скасування, подальшого реформування податкової та митної системи, адаптації законодавства України до законодавства ЄС та забезпечення ефективної боротьби з корупцією Міністерству фінансів доручено розробити (за участю центральних органів виконавчої влади, експертів технічної місії МВФ, Світового банку, ОЕСР та інших міжнародних партнерів) та подати в установленому порядку до 15 грудня 2023 р. Кабінету Міністрів проект Національної стратегії доходів на 2024—2030 роки.

На виконання рішення вченої ради колектив Академії розробляє пропозиції до дорожньої карти формування та реалізації зазначеної Стратегії відповідно до таких основних принципів:

- забезпечення дотримання у період після припинення чи скасування воєнного стану принципу справедливості через використання розподільної ролі податків;

- забезпечення цілісності податкової бази та її поступового розширення у період після припинення чи скасування воєнного стану;

- максимального наближення податкового та митного законодавства до вимог міжна-

родних стандартів та забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із членства України у міжнародних організаціях;

- недопущення проведення податкових амністій та запровадження економічно необґрунтованих податкових пільг, які у подальшому не передбачають забезпечення соціальної справедливості або економічного зростання та розширення податкової бази.

Науковці Академії фінансового управління стали переможцями першого конкурсу Національного фонду досліджень України й отримали можливість для виконання грантового проєкту 2020.01/0546 «Фіскальна та монетарна безпека національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз, пов'язаних з пандемією COVID-19». До проєкту залучені також науковці Інституту економіки та прогнозування НАН України, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, секретаріату Ради Національного банку України, ГО «Growford Institute».

Новизна проєкту визначається тим, що вперше запропоновано комплексне дослідження та наукове обґрунтування шляхів вирішення актуальної проблеми забезпечення фіскальної й монетарної безпеки національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз, у тому числі з урахуванням необхідності координованих змін у сфері фіскальної та монетарної політики для подолання негативних наслідків пандемії COVID-19 та рецесії національної економіки. Зокрема, обґрунтовуються основні якісні характеристики та кількісні індикатори фіскальної й монетарної безпеки національної економіки, врахування яких при виробленні курсу фіскальної та монетарної політик сприятиме запобіганню макроризикам і макрофінансовим ризикам, протидії загрозам фінансовому суверенітету країни; розкривається роль соціальної довіри до інститутів фіскальної та монетарної влади як чинника фіскальної й монетарної безпеки, що сприяє підвищенню їх інституціональної спроможності в кризових умовах, пов'язаних з наслідками пандемії COVID-19 та рецесії національної економіки; пропонуються методичні

підходи до оцінки індикаторів фіскальної стійкості та фіскальної вразливості (вразливості дохідної частини бюджету та ефективності фіскального менеджменту, показників циклічно скоригованого первинного балансу бюджету та фіскального імпульсу, індикаторів обсягу і структури державного боргу, потреб у позичковому фінансуванні Уряду), що ґрунтуються на міжнародних стандартах, новітніх наукових розробках та рекомендаціях Міжнародного валютного фонду, Світового банку; на цій основі передбачено проведення оцінки індикаторів фіскальної стійкості та фіскальної вразливості для України; обґрунтовуються методичні підходи до визначення адекватної облікової ставки Національного банку, механізм довгострокового рефінансування комерційних банків як антикризового інструменту; визначаються оціночні показники звітності підприємств, на основі яких можуть бути ухвалені рішення про надання державної фінансової допомоги підприємствам для підтримки їх економічної активності в умовах пандемії COVID-19; формулюються пропозиції щодо можливостей імплементації в Україні рекомендацій Міжнародного валютного фонду та Світового банку для інститутів банківського нагляду, які здійснюють заходи реагування на пандемію COVID-19; визначаються шляхи та заходи з імплементації фіскальних і монетарних правил у національну практику координації фіскальної та монетарної політики, напрями координованого фіскального та монетарного таргетування, розробляються пропозиції та рекомендації щодо забезпечення фіскальної й монетарної безпеки, в тому числі з урахуванням особливостей воєнного стану та завдань повоєнного відновлення економіки.

На виконання Указу Президента України від 16.01.2017 № 8/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про удосконалення заходів забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури» та відповідно до положень постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 473, постанови Бюро Відділення економіки НАН України Академія опрацюву-

вала питання створення інноваційних механізмів фінансування критичної інфраструктури в рамках розроблення проекту Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури України.

Результати науково-дослідних робіт, виконаних Академією з проблематики фінансування сфери науки і освіти, впроваджено в діяльність Міністерства освіти і науки України та Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти при розробленні змін до Закону України «Про вищу освіту», при ухваленні рішення виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (м. Харків, 13.02.2019), видано колективну монографію «Механізми фінансування та фіскального стимулювання залучення інвестицій у науку і освіту» (2018), проведено серію аналітичних розрахунків для МОН України при розробленні ним постанови Кабінету Міністрів України «Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності» від 24.12.2019 № 1146 (відповідно до п. 46 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, затвердженого Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 07.12.2017 № 2233-VIII).

Науковці Академії у складі робочої групи Міністерства освіти і науки України розробили проект постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до постанови КМУ «Про затвердження Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт» від 20.07.1996 № 830 (зі змінами).

Пропозиції Академії, підготовлені за результатами наукових досліджень з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, втілено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (редакція від 01.01.2018); Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 136 «Біологічні активи», затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 15.11.2017 № 943; Плані рахунків

бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203 (редакція від 28.07.2017 зі змінами, внесеними наказом від 13.06.2017 № 571); Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змінах до Національного положення бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2017 № 307 (редакція від 29.11.2017 згідно з наказом № 976).

Результати науково-дослідних робіт, виконаних Академією, впроваджено в діяльність Ради Національного банку України та її Вищої експертної ради при розробленні «Основних засад грошово-кредитної політики на період воєнного стану», схвалених рішенням Ради Національного банку від 15.04.2022 № 4-рд.

Відповідно до Меморандуму про співпрацю між Академією, Національним інститутом стратегічних досліджень та Запорізькою обласною державною адміністрацією погоджено подальші напрями співпраці щодо наукових досліджень з питань регіональних ризиків та загроз економічній безпеці Запорізької області.

На міжнародному рівні результати наукових досліджень та відповідні рекомендації Академії враховано Міжурядовою робочою групою експертів з питань міжнародних стандартів обліку та звітності Конференції ООН з питань торгівлі та розвитку (ISAR-UNCTAD). Зазначені пропозиції увійшли до видань UNCTAD: «Monitoring of Compliance and Enforcement for High-quality Corporate Reporting: Guidance on Good Practices» (2017); «Guidance on Core Indicators for Sustainability and SDG Impact Reporting» (2022); «Tackling the Sustainability Reporting Challenge» (2023). Роботи, проведені експертами Академії, були високо оцінені Секретаріатом UNCTAD та відзначені нагородами ISAR Honours. Отримано лист голови підприємницького напрямку Конференції ООН з торгівлі та розвитку, в якому висловлено подяку Академії за продуктивну співпрацю в галузі гармонізації фінансової звітності та підвищення порівнянності звітності компаній

про їхній внесок у досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Зазначено, що впровадження Концепції розвитку нефінансової звітності в Україні буде практично корисним для роботи UNCTAD, сприятиме узгодженості фінансової звітності та звітності зі сталого розвитку в державах-членах цієї міжнародної організації.

Академія є організаційним членом Міжнародного консорціуму з управління державними фінансами (ICGFM – International Consortium on Governmental Financial Management), а президент Академії – членом Ради директорів та програмного комітету ICGFM. Укладено Меморандум про співпрацю між Академією та Консорціумом.

Згідно з програмою Міжнародної конференції ICGFM, проведеної у 2022 р., президент Академії виступила на спеціальній сесії зазначеної конференції, присвяченій аналізу наслідків збройної агресії РФ проти України, з доповіддю «Countering the challenges and threats of public finance destabilization. Anti-crisis regulation under the conditions of martial law and post-war recovery in Ukraine». У контексті реалізації Академією функцій організаційного члена ICGFM надано пропозиції щодо посилення зовнішньої консультативної та ресурсної допомоги Україні, які підтримало керівництво Консорціуму. Отримано лист про підтримку діяльності Академії фінансового управління на ім'я Міністра фінансів України від керівництва ICGFM. За результатами виконання Меморандуму про співпрацю керівництво Консорціуму надіслало листи Міністерству фінансів, Міністерству освіти і науки, Національній академії наук щодо позитивних результатів співпраці та доцільності продовження наукових досліджень з питань удосконалення управління державними фінансами в Україні на базі Академії.

Науковці Академії й Інституту економіки та прогнозування НАН України підготували пропозиції та рекомендації відповідно до завдань, визначених у рамках діяльності робочої групи з вивчення стану виконання Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, створеної згідно з розпорядженням Секретаря Ради національної безпеки і оборони України

Члени Ради директорів та учасники Міжнародної конференції ICGFM, яка проходила з 19 по 23 вересня 2022 р. в м. Вашингтон, США

від 28.06.2022 № 22. Зокрема, обґрунтовано пропозиції щодо необхідності розроблення оновленої методики оцінювання економічної та фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Академія уклала Меморандум про співробітництво з Бюро економічної безпеки України.

Особливу увагу в науково-дослідних роботах Академії приділено податковій політиці в Україні в контексті сучасних викликів і загроз, а також наближенню національного податкового законодавства до директив Ради ЄС¹. З цією метою систематизовано нормативно-правове забезпечення податкової сфери в Україні у воєнний час. Зроблено висновки, що імплементація особливих умов сплати єдиного податку та зупинення реєстрації платників податку на додану вартість можуть спричинити відчутні втрати бюджету, тому рекомендовано скасувати ці пільги як неефективні, що вже відображено у проектах відповідних законодавчих актів, а також рекомендаціях Міжнарод-

ного валютного фонду. Запропоновано шляхи гармонізації вітчизняного законодавства з наднаціональними нормами ЄС у сфері непрямого оподаткування для майбутнього проекту Дорожньої карти вступу України в ЄС. Визначення етапів і забезпечення послідовності, швидкості імплементації Директиви Ради 2003/96/ЄС від 27.10.2003 «Про реструктуризацію рамок Співтовариства щодо оподаткування енергетичних продуктів та електроенергії» в Україні, зокрема в період воєнного стану та повоєнного відновлення, пов'язані з урахуванням таких факторів:

- пріоритет захисту вітчизняного енергоринку та відмова від енергопродуктів з країн-агресорів;
- необхідність розвитку енерго- і ресурсоефективних технологій у контексті приєднання до європейської енергосистеми ENTSO-E;
- повоєнне відновлення енергомереж і транспортних коридорів із постачання енергопродуктів;
- екологізація виробництва електроенергії в напрямі розвитку зелених технологій;
- забезпечення захисту споживачів енергопродуктів та електроенергії;

¹ Тут і далі використано фрагменти статті Єфименко Т.І. Управління державними фінансами в період воєнного стану та повоєнної відбудови України: науковий супровід трансформацій. *Фінанси України*. 2023. № 1. С. 7–25.

- глобальні та національні ринкові цінові тренди на енергоносії в умовах післявоєнної відбудови;
- потреби захисту довкілля від шкідливого виробництва електроенергії та використання енергоресурсів (декарбонізація економіки), а також наслідків воєнних руйнувань;
- інфляційні очікування й девальвація національної грошової одиниці;
- запобігання схемам ухилення від сплати податків при оподаткуванні енергопродуктів;
- підвищення ефективності податкового адміністрування процесів справляння податків з енергопродуктів і електроенергії та ін.

З урахуванням міжнародних зобов'язань нашої держави визначено концептуальні підходи щодо розроблення універсального рішення для автоматизації процесів підготовки звітності та податкового адміністрування з метою протидії розмиванню оподаткованої бази й виведенню прибутку з-під оподаткування (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS). Обґрунтовано середньострокові концептуальні засади вдосконалення податкового законодавства в контексті імплементації настанов Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з питань подолання податкових викликів, що виникають у зв'язку з цифровізацією економіки (Pillar 1, BEPS-2). Запропоновано розглянути перспективи впровадження найкращої практики інституціалізації посилення прозорості фінансових потоків багатонаціональних підприємств для податкового адміністрування, оцінювання та вивчення ризиків трансфертного ціноутворення. З урахуванням міжнародного досвіду як один із перших кроків рекомендовано подавати зміст форми звіту за стандартом CRS² і змінити по-

² Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information (CRS) — Загальний стандарт звітності та належної перевірки інформації про фінансові рахунки — міжнародний документ ОЕСР (схвалений 15.07.2014), що вимагає від країн здійснювати збір інформації від фінансових установ про фінансові рахунки власників рахунків і щороку на автоматичній основі обмінюватися такою інформацією з юрисдикціями — партнерами з обміну в рамках Багатосторонньої угоди компетентних орга-

рядок його заповнення. Цей напрям наукових досліджень дасть змогу створити прозору базу даних для протидії удаваним операціям та діяльності тіньового сектору економіки.

У контексті євроінтеграційного вектора нашої держави та послідовної гармонізації вітчизняних норм та правил з європейськими наднаціональними настановами обґрунтовано, що реалізація концепції податкових витрат має стати одним із напрямів антикризового відновлення економіки завдяки оптимізації структури й обсягів надання податкових пільг. У перспективі для України доцільним видається перехід до квазібюджетної моделі адміністрування податкових витрат із використанням досвіду Канади, що допоможе отримувати докладну регулярну інформацію щодо результативності пільг на основі сформованих еталонних показників фіскальної системи. У подальшому передбачено: гармонізувати методологію ідентифікації податкових витрат в Україні, а також алгоритми розрахунку втрат бюджету від пільгового оподаткування; унормувати належні функції відповідальних структурних підрозділів органів виконавчої влади; запровадити загальноприйнятну термінологію («податкові витрати», «еталонна (базова) податкова система» та ін.); імплементувати звіти про податкові витрати в бюджетний процес, усунути ризики інформаційної асиметрії стосовно сум отриманих пільг та втрат бюджету від їх надання (обсяг податкових пільг, згідно з внутрішньою податковою статистикою, перевищує порівняно невеликий український показник за інтернаціональними базами даних); запобігати ризикам неналежного контролю за податковими витратами, запровадити систематичний аналіз витрат і вигід, забезпечити регулярний аудит результативності й ефективності використання податкових пільг, зокрема у воєнний час та у період повоєнного відновлення.

У 2023 р. та у середньостроковій перспективі відкриваються нові напрями управління змінами в національному фіскальному просторі на основі виконання зобов'язань Укра-

нів про автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки (MCAA CRS).

їни відповідно до Меморандуму з МВФ. При використанні коштів на відбудову країни з метою гарантування фіскальної стійкості всіх складових соціально-економічної системи слід посилити функції контролю й адміністрування, зміцнити комплаєнс норм оподаткування, ґрунтуючись на принципах транспарентності, підзвітності тощо. У цьому контексті необхідні подальші зміни в оподаткуванні сімейного, малого і середнього бізнесу. Не менш важливим видається подальше унормування оподаткування майна та інвестиційних операцій згідно з найкращою практикою країн Єврозони з урахуванням принципів прозорості, справедливості, партнерства та довіри.

Набуття Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу, сучасні реалії

реконструкції державності й національної економіки, коли спостерігаються ознаки фундаментальних потрясінь світового економічного простору, потребують істотних змін в управлінні державними фінансами. Обсяги зовнішньої фінансової підтримки залежатимуть від того, чи будуть заходи з удосконалення управління державними фінансами в період воєнного стану і повоєнного відродження взаємопов'язаними, субординованими та координуваними. Трансформації у фіскальній сфері мають бути спрямовані на перемогу у війні, збереження територіальної цілісності держави, підтримку економічного суверенітету та протидію корупції, стимулювання інвестиційних процесів під час повоєнної відбудови.

Tetiana I. Iefymenko

State Educational-Scientific Establishment "The Academy of Financial Management"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9163-3959>

THE ACADEMY OF FINANCIAL MANAGEMENT:
STAGES OF DEVELOPMENT AND TASKS OF THE PRESENT

To the 30th anniversary of the institution

The article focuses on the outcomes of the 30-year activity of the SESE «Academy of Financial Management», which continues to sustain its leading position in improving the Ukrainian public finance management system by implementing its research results into social practices.

Cite this article: Iefymenko T.I. The Academy of Financial Management: stages of development and tasks of the present. To the 30th anniversary of the institution. *Visn. Nac. Akad. Nauk Ukr.* 2023. (7): 86–95. <https://doi.org/10.15407/visn2023.07.086>